

Camilla Elmhorn, *Från hot till löfte: Stockholms ekonomiska omvandling 1945–2010* (Stockholm: Stockholmia förlag 2013). 232 s.

Förmodligen är Stockholm Sveriges mest framgångsrika exempel på regional tillväxt. Länets andel av Sveriges befolkning har ökat nästan kontinuerligt från 6 procent år 1850 till dagens 22 procent – men med ett markerat tillväxt-hack under 1970-talets inledning.

Camilla Elmhorns *Från hot till löfte* följer ett antal processer i Stockholm mellan 1945 och 2010, där just 1970-talet blir centralt. Stockholm behandlas med fokus på Stockholm stad, det vill säga kommunen, dess arbetsmarknad och omvandling till specialiserad tjänsteekonomi. Den komplexa relationen mellan kommunen själv, kommunen som nationellt centrum och den svenska nationalstatens centrala aktörer, som befinner sig i stadens centrum, driver studien framåt. Vi får följa hur Stockholms självmedvetenhet växer – och hur devisen ”The Capital of Scandinavia” lanseras. Elmhorn visar att kommunen redan 1950 började förlora industrissysselsättning, vilket under nedgången i mitten av 1970-talet ledde till uppkomsten av nya organisationer för aktiv kommunal platsmarknadsföring och näringspolitik. Framställningen av omvandlingen på Stockholms arbetsmarknad blir här även mer komplett än andra tidigare försök, med viktiga bidrag till förståelsen av stadens genusarbetsdelning.

Ordet krisår används om 1970-talets inledning, men för Stockholms län är det snarare frågan om svag tillväxt. Perioden 1970–1975 är unik i den bemärkelsen att befolkningen i Stockholms län då växte långsammare än Sveriges befolkning. Förvisso minskade befolkningen med totalt drygt 1 000 personer under åren 1972 och 1973. Men 1974 växte länet åter med drygt 3 500 personer, passerade sitt tidigare rekord och tillväxten översteg åter rikets. Västra Götalands konstanta andel av Sveriges befolkning är en kontrast till utvecklingen i Stockholms län, eller till hela Mälardalen om jämförelsen känns mer rättvis.

För Stockholms kommun var det annorlunda. Mellan 1960 och 1975 minskade kommunens andel av Stockholms län kraftigt, från 60 till endast strax över 40 procent. Kommunen förlorade en egen majoritet. Befolkningen minskade konstant från 1960 till 1980. I förhållande till Malmö och Göteborg var det däremot framförallt minskningen före 1973 som utmärkte Stockholm. Den drevs av utbyggnaden av tunnelbanan och av bilismen. Kranskommunerna växte, vilket länets positiva utveckling illustrerar. De problem som därpå följde med den antiurbana vågen i hela västvärlden har Stockholm gemensamt med Malmö och Göteborg. Tolkningsen att nationella politiker skulle vara särskilt negativa till Stockholm övertygar därför inte helt. Däremot byggdes den offentliga sektorn ut och

gav tillväxt i flera av Sveriges mellanstora städer.

Elmhorns studie är således bitvis otydlig när det gäller befolkningsuppgifterna för Stockholms kommun och Stockholms län. Speciellt 1960-talet passeras utan grundläggande analys av kommunens politik. Hjalmar Mehr verkade se problemen, men man förmådde inte bryta nedgången förrän sent under 1970-talet. När försök gjordes var resultatet inte alltid lyckat. Därför är det synd att utblickar mot och kopplingar till andra studier saknas när det gäller Stockholms bostadsmarknad, infrastruktur, fritidssektor, arkitektoniska och stadsmässiga gestaltning under 1960-talet. Tunnelbana, väginfrastruktur och bostadsplanering var arenor där statens, länets och kommunens ambitioner bröts och möttes.

Trots det är Elmhorns studie angelägen. Ofta når analyser av svenska städer och deras regioner endast fram till 1950-talet. Då bröt bilism, ny teknik och globalisering tidigare trender, verksamheter omlokalisades, städernas ytor växte, kommuner slogs samman, de gavs och tog på sig nya uppgifter. Internationella, nationella, regionala och urbana förändringar skedde. Forskning inom regionalekonomisk historia studerar de förloppens dynamik och verksamheters omlokalisering. En dynamik som förflyttade tillgångar och makt som funktion av stadsregioners egna ambitioner, nationella strukturer och exogena faktorer.

En underliggande osäkerhet följer dock läsaren om vad Staden Stockholm är. Stockholms kommun tog namnet Stockholms stad. Det innebär inte att dess gränser blev stadens gränser i funktionell bemärkelse. I boken refereras därför omväxlande till Stockholms stad, Storstockholm, Stockholms län, Mälardalenregionen, Huvudstadsregionen... Regionalekonomisk historia har att hantera såväl periodindelning som rumslig avgränsning. I en växande stad vidgas stadsrummets gränser för att inbegripa kringliggande tätorter och kommuner. Pendlingsområdet, en central funktionell urban region, inbegriper idag förutom Stockholm även delar av Uppsala, Södermanland och Västmanlands län, vilket ofta framhålls när Stockholms befolkningsstorlek är viktigt. Kommunen monopoliserade begreppet stad när Staden Stockholm började inbegripa en större region. Bostadsfrågan och problemen att integrera invandrare handlar om detta: en beslutsnivå saknas – Staden Stockholm.

Avslutningsvis ställer regionalekonomisk historieskrivning forskaren inför viktiga beslut om sitt förhållande till objektet. Titeln *Från hot till löfte* reflekterar okritiskt stadens egen position. Hur ser Göteborg, Malmö-Köpenhamn och Oslo på Stockholms självpåtagna roll som "The Capital of Scandinavia"? Och varför inte Norden? Har Stockholm redan släppt Helsingfors till St Petersburg?